

Nagy István

A nagyszabású tervek szertefoszlása

–
Viták a turizmuspolitikáról Hajdúszoboszlón 1947–1950 között

A magyarországi turizmus helyzete a második világháború után

A második világháborút követő években a magyarországi turizmus komoly nehézségekkel nézett szembe. A vendégfogadáshoz szükséges infrastruktúra jelentős károkat szenvedett, ezen belül a gyógyfürdőket ért háborús kár 60–90 százalékos volt.¹ Az elsődleges cél ebben az időszakban a belföldi turizmus újjáélesztése volt, hiszen a nemzetközi helyzet mást nem tett lehetővé.² Miközben az újjáépítés a szűkös források ellenére folyamatosan zajlott, a turizmuspolitikában egyre inkább érződött a szovjet befolyás, többek közt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság jelenlétének hatására. Már ekkor megindult a turizmus ágazatának átpolitizálása. Az egész időszakra jellemző új, a korábbi politikai rendszert kategorikusan elutasító beszédmódot alkalmazva a Szociáldemokrata Párt fogalmazta meg első ízben XXXIV. Kongresszusán kiadott nyilatkozatában, hogy a turizmusban, amely a világháború előtt a vagyonosok kiváltságának számított, a dolgozóknak kell részesülnie.³ Hamarosan valóban a szervezett munkásüdültetés tette ki a hazai turizmus legnagyobb szeletét. Az újjáépítés során az ehhez szükséges tárgyi feltételek megteremtésére összpontosítottak. A hároméves terv részeként üdülőházak létesültek a szakszervezeti dolgozók számára. Így 1948-ban 250 000, 1949-ben már 400 000 dolgozó vett részt szervezett üdültetésben.⁴

Ezzel összhangban az évtized utolsó éveiben megindult a turizmus szervezeti kereteinek átszervezése, majd pedig 1948-tól az ágazat államosítása. Ezáltal az állam eddig soha nem látott mértékű befolyást szerzett a turizmus irányításában, hiszen felügyelete alá vonta nemcsak az elsődleges, de a másodlagos szuprastruktúrát (szállás- és vendéglátóhelyeket, kiskereskedelmet) is.⁵ Megszűnt az Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatal, helyét az államosított IBUSZ vette át. Így a turizmus elvesztette addigi demokratikus, elsősorban profitorientált arculatát. Az állam elsődleges érdeke a hatékony ellenőrzés volt, a nemzetközi idegenforgalom fejlesztése a hidegháborús viszonyok között nem, vagy csak a szovjet érdekszférába tartozó országok viszonylatában volt lehetséges.⁶ A turizmus ágazata így az ötvenes évek kezdetére, a sztálinista berendezkedés kiépülésére, elvesztette a háború előtti meghatározó szerepét a gazdaságban.

¹ Rehák 2011. 79.

² Rehák 2011. 81.

³ Rákosi–Szabó 1967. 112–113. Idézi: Rehák 2011. 80. 364. jegyzet.

⁴ Markos–Kolacsek 1961. 61.

⁵ Törzsök 2015. 92.

⁶ Rehák 2011. 86.

Hajdúszoboszló turizmusának helyzete a negyvenes évek végén

A turizmuspolitikát országosan a szűkös források, a központosítás és az ideológiai nyomás jellemezte a vizsgált időszakban. Ez a bizonytalan helyzet, a kezdeti, viszonylag gyors talpraállást követően, a hajdúszoboszlói vezetést is nagyszabású terveinek újragondolására kényszerítette. Dr. Geönczy József, Hajdúszoboszló megyei jogú város polgármester-helyettese és főjegyzője az 1946. évről készített polgármesteri jelentésében még kiemelte, hogy a kedvezőtlen körülmények ellenére a gyógyfürdőt üzemeltető városi Közművek a világháború okozta károk nagy részének – mintegy 80%-ának – helyreállítását elvégezte, és biztosította a zavartalan üzemeltetést. Ezt már önmagában hatalmas, országosan figyelemre méltó teljesítményként értékelte. Felsorolta, hogy megoldották az addig csak nyári szezonban működő fürdő téli működtetését azáltal, hogy felépítették a téli fedett gyógyfürdőt, amihez pihenősarok és fűthető öltözőhelyiség csatlakozott. Emellett 80%-ban helyreállították a harcok során megsemmisült kabinsort. Kénytelen volt ugyanakkor elismerni, hogy mindez „egyszerű eszközökkel” történt ugyan, bár a szakértők elismerését is kivívta. Az elvégzett munka tehát a lehető legminimálisabb befektetéssel, alapszintű igényeket elégített ki, mégis nagy jelentőséggel bírt. Ez teremtette meg ugyanis Hajdúszoboszlón a második világháború után a turizmus újraindításának feltételeit, ami okot adott a városvezetésnek az optimizmusra. Még ebben az évben elkészült egy még nagyobb jelentőségűnek szánt dokumentum, a világfürdő terve. Ahogyan a polgármesteri jelentés megfogalmazta: „*Elkészült a végleges világfürdő tervünk is, melynek alapjait igyekszünk mielőbb lerakni.*”⁷ A város vezetője a terveket a jövőbeni fejlődés zálogának tekintette, amely nemcsak jövedelmet, hanem figyelmet is generált az alföldi kisváros számára: „*A Közművek tovább is megfelelő és eredményekben gazdag jövő előtt állnak, és olyan terveket dolgoztak ki a jövőre nézve amely csak azt mutatja, hogy az üzemeink rentábilisak és feltétlenül fejlesztendők. Ilyen eredménynek könyvelhető el az, hogy végre a hivatalos kormánykörök is elismerték és megadták gyógyfürdőnknek a gyógyfürdő jellegét, miáltal az ország első fürdői közé emelkedett és felfigyelt rá nemcsak az ország, hanem a külföld is. Az érdeklődés napról napra nagyobb gyógyfürdőnkkel kapcsolatosan és ez nemcsak a fürdőre, hanem általában a hőforrások összes hozadékaira vonatkozik.*”⁸ Elvi és propagandisztikus jelentőséget tulajdonított tehát annak, hogy a Népjóléti Minisztérium engedélyt adott a gyógyfürdő cím használatára. A világfürdő megvalósítása azonban egyelőre csak papíron maradt, és a turizmuspolitika ideológiai irányváltása Hajdúszoboszlót nagyszabású terveinek átgondolására készítette, melynek eredményeképpen a város a vizsgált időszak végére a nemzetközi gyógyturizmus egyik központja helyett a szervezett munkásüdültetés egyik helyszínévé vált. A politikai-gazdasági változások és a szűkülő pénzügyi lehetőségek hatására a nagyobb beruházásokat egyre inkább csak állami segítség igénybevételével lehetett remélni.

Jelen tanulmányban a hajdúszoboszlói képviselő-testületi jegyzőkönyvek tükrében azt vizsgálom, hogyan igyekezett a városvezetés az egyre fogyatkozó fejlesztési lehetőségek és a folyton változó politikai, szervezeti keretek között érvényesíteni az érdekeit, és a képviselők hogyan viszonyultak az újonnan támasztott ideológiai elvárásokhoz az 1940-es évek végén. A képviselő-testületi jegyzőkönyvekből az tűnik ki, hogy a fordulat évei

⁷ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló város képviselő-testületének 1947. december 13-i rendes közgyűlésében. 454-ad.727/1947. kgy., 100/1947. kig.

⁸ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló város képviselő-testületének 1947. december 13-i rendes közgyűlésében. 454-ad.727/1947. kgy., 100/1947. kig.

alatt élénk viták folytak a turizmus szempontjából fontos kérdésekről, majd a kommunista párt uralmának megszilárdulásával párhuzamosan évről évre csökkent a testület elé kerülő, idegenforgalommal kapcsolatos kérdések száma, az ezekről folytatott viták hevesége. 1949–1950-ben ilyen témát már nemigen találunk, ami összefügg a gyógyfürdő államosításával is. Az 1947–1949 közötti időszakban azonban három kulcsfontosságú téma körül alakult ki a leghevesebb vita: a gyógyiszap felhasználása, a gyógyhely, illetve üdülőhely cím megszerzése, a jegyárak megváltoztatása. A fent említett kérdéseket ezen viták fényében szándékozom megvilágítani.

A gyógyiszap kérdése

A második világháborút követő években fontos szerepet játszottak a hajdúszoboszlói gyógyiszappal kapcsolatos kérdések az újsághírekben és a képviselő-testületi üléseken egyaránt. A gyógyfürdő országos napilapokban az újdonságnak számító téli fürdővel, valamint az „*az újonnan beállított és feltárt, Európában is kiváló minőségű gyógyiszappal*”⁹ hirdette magát. Előbbi megépítését a Közművek igazgatósága 1946. szeptember 13-án határozta el a fürdő teljes kihasználása érdekében.¹⁰ Elkészüléséről az év végén adott számot Bojtor Ernő igazgató, és ekkor jelentette be, hogy sikerült gyógyiszapot feltárni Hajdúszoboszlón. Ugyanekkor a közgyűlés határozatban mondott köszönetet dr. Ardó Sándor fürdőorvosnak a gyógyiszap feltárása és hatásának vizsgálata terén kifejtett tevékenységéért,¹¹ megbízását pedig – a hála jeleként – 5 évre hosszabbította meg a fürdő vezetősége. Az iszappal folytatott kezelések váltak tehát a hajdúszoboszlói fürdőpropaganda egyik első számú termékévé, mert a vezetők úgy látták, ez lesz az az új szolgáltatás, amely gyógyhatása révén növelheti az intézmény látogatottságát. Az iszap nyújtotta lehetőségek kihasználásával kapcsolatosan több kérdés is felmerült. A képviselők hosszasan vitakoztak a fürdőorvos személyéről és kinevezésének idejéről, az iszapba és népszerűsítésébe fektetett összegek megtérüléséről, valamint a kitermelés és forgalmazás jogairól.

Valószínűleg több tényező – így személyes, szakmai féltékenység, pártpolitikai ellentétek, valamint egyes képviselő-testületi tagoknak a fürdő szorosabb irányítására vonatkozó igénye – egyaránt közrejátszhatott abban, hogy megindult a harc annak eldöntéséért, kinek a nevéhez köthető az új gyógytényező feltárása. A képviselő-testület elé dr. Hohman Sándor volt városi orvos beadványa révén került a kérdés. Ökrös István (FKgP) képviselő-testületi tag azonnal védelmébe is vette, mondván, szükség van a felfedező személyének megállapítására, mivel annak következményei lehetnek.¹² Tóth Károly (FKgP) kijelentette, már évekkorábban is kezeltek betegeket a fürdőben iszappal, tehát ezt nem tekintette új fejleménynek. Gyurkó Ferenc (MKP) a kezdődő vitát más irányba akarta terelni, ezért leszögezte, dr. Ardó Sándor érdeme nem más, mint az iszap összetételének vizsgálata és gyógyhatásának tanulmányozása, ennek elismeréseként nevezte ki a

⁹ Például: „*Megnyílt Hajdúszoboszló téli gyógyfürdője Gyógyvízkeürák és kezelés az újonnan beállított és feltárt Európában is kiváló minőségű gyógyiszappal*” Szabad Nép 1946. 3.; Szabad Szó 1947. 2.

¹⁰ MNL HBML V.471.a. 59. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1946. október 7-i rendkívüli közgyűlésében. 280-10848/1946. kgy.

¹¹ MNL HBML V.471.a. 59. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1946. december 3-i rendkívüli közgyűlésében. 13.234/1946-304.

¹² MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. január 15-i közgyűlésében. 96/1947. kgy.

Közművek igazgatósága öt évre fürdőorvosnak. A kinevezés ténye meglepte ifj. Jeges Kálmánt (FKgP), aki számonkérte, miért nem hozta a képviselő-testület elé a Közművek igazgatósága. Gyurkó azonban arra emlékeztette képviselőtársát, hogy a kisgazdapárt képviselője jelen volt az igazgatósági ülésen, amelyen ezt a határozatot meghozták, tehát arról minden pártnak tudomása volt.

Dr. Hohman Sándor azt kérte a közgyűlésben, hogy bizottság vizsgálja ki „*a gyógyiszappal kapcsolatos tényállást*”, és a képviselő-testület tárgyaljon dr. Ardó Sándor 5 éves fürdőorvosi szerződéséről. Bírálta a Közművek igazgatóját is, mert szerinte sohasem térül meg a Bojtor Ernő igazgató által a gyógyiszap propagálására fordított 30 ezer forint.¹³ Ennek igazolásaként elmondta, hogy „érdektelen” (a kérdésben anyagilag nem érdekelt) fürdőorvosok szerint 5000 fürdővendégből csupán 100 kérte az iszapkezelést. Gyurkó ugyanakkor a város számára komoly jövedelemforrást látott a gyógyiszapban, mert már 40 vagonnal meg is akartak venni belőle. Azért kérték kevesen az iszappakolást, mert nem volt kellőképpen propagálva. Ennek köszönhetően azonban – mondta – az OTI és a MABI is érdeklődik, és Hajdúszoboszlóra fogja beutalni az iszappakolásra szoruló betegeket, ha megépül az iszappakoló. Dr. Hohman álláspontját viszont ifj. Jeges Kálmán védelmébe vette, míg a kérdés tárgyalását a következő ülésre halasztották.

Eddig az MKP és az FKgP tagjai között feszült ellentét dr. Ardó Sándor szerződés-hosszabbításának ügyében, az újabb ülésen azonban az NPP vonta kétségbe a fürdőorvos érdemeit.¹⁴ Jól mutatta a megosztottságot, hogy az állandó választmányban nem alakult ki egységes álláspont az ügyben, ezért javaslatot sem terjesztettek a közgyűlés elé. Elsőként Dóró Mihály (NPP) képviselő-testületi tag szólt a kérdéshez. Elmondása szerint az iszapot már dr. Balázs Endre orvos is rendelte a betegeknek az 1930-es években, gyógyhatása tehát régóta ismert, ezért nem lehet a gyógyiszap felfedezéséről beszélni. Javasolta, hogy sem dr. Ardót, sem más fürdőorvost ne szerződtessenek egy évnél hosszabb időre. A döntést a választások után összeülő új képviselő-testület hatáskörébe akarta utalni. Gyurkó Ferenc (MKP) megismételte korábbi álláspontját: dr. Ardó érdeme, hogy megvizsgáltatta az iszapot. Ennek eredményeként már rendelésen írták fel az iszapkezelést, amiért 5 Ft-ot szedtek, nem pedig az ároksparton jutottak hozzá ingyen a betegek. A vendégek az iszapkezelés után már azt kérik, hogy küldjenek nekik iszapot. Dr. Ardó tevékenysége tehát bevételt hozott, de 5 évre való kinevezése ezzel szemben a városnak semmibe sem kerül. Dr. Grósz Gyula (Izraelita Hitközség) ugyancsak védelmébe vette dr. Ardót. Zselyonka professzor¹⁵ és betegek véleményére utalt, akik bizonyították, hogy ő tárta fel a tömegek gyógyulására szolgáló gyógyiszapot. Arra is utalt, hogy a fürdőorvost személye és származása miatt érték támadások.

A vita csak nehezen tudott elszakadni dr. Ardó személyétől, és tért rá arra a kérdésre, hány évre válasszon a képviselő-testület fürdőorvost. Kurucz Imre (SZDP) nem tartotta helyesnek a parasztpárt indítványát, hogy egy évre szóljon a szerződés. Érvével az orvosi egzisztenciát védelmezte: a rendelő létesítése nagy befektetéssel jár, ami egy év alatt nem térül meg. A szavazáson a Közművek határozatának jóváhagyása mellett 21-en szavaztak,

¹³ Kurucz Imre képviselő-testületi tag hozzászólásában kijavította, hogy a 30 ezer Ft nem csupán a gyógyiszap, hanem az egész gyógyfürdő propagálására szolgál.

¹⁴ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. február 17-i rendkívüli közgyűlésében. 73-511/1947. kgy.

¹⁵ Zselyonka László (1908–1965) biokémikus

míg az elhalasztásra 28-an. Ezt követően többen kifogásolták, hogy nem képviselő-testületi tagok is szavaztak. A tagok kérelmére az elnök elrendelte a név szerinti szavazást. A közgyűlés 24 szavazattal 23 ellenében, 3 tartózkodás mellett, hozta meg a véghatározatot. Ebben arra utasították a Közművek igazgatóságát, hogy a fürdőorvosi megbízások lejártával hirdessen pályázatot, annak eredményét pedig ismertesse a közgyűlésben.

Amint azt láthattuk, a Közművek által propagandára költött összeget több képviselő-testületi tag felesleges túlzásnak tekintette. A kérdés ismét előkerült Hajdúszoboszló megyei város 1947–1948. évi költségvetési előirányzatának tárgyalásakor.¹⁶ Ekkor ismertette Bojtor Ernő igazgató a Közművek költségvetését. Érdekes itt áttekinteni, milyen indokok alapján tartották túlzottnak magasanak ezt az összeget egyes képviselő-testületi tagok, és milyen érvek voltak azoknak, akik védelmükbe vették a propagandára előirányzott összeget. A vitában elsőként Erdei Gyula támadta a fürdőpropagandára beállított összeget. Mint elmondta, az előző évi 30 ezer forintot is sokallta, de különösen túlzottnak tartotta a tárgyalat költségvetésben szereplő 42 ezer forintot, mert ekkora összeget felémészto propagandára a fürdőnek nincs szüksége. Az előirányzat felére való csökkentését javasolta. Nem értette azt sem, milyen célt szolgálnak az idegenforgalmi hivatal dologi kiadásai. Végül bírálta az iszapfürdő megépítésére előirányzott 21 ezer forintot, mert ekkora összegből szerinte nem lehetett „komoly dolgot” csinálni. Bojtor ezzel szemben épp abban látta a problémát, hogy egyáltalán nincs Hajdúszoboszlónak propagandája. Hévíz példájára hivatkozott, ami „tömve van”, mégis erős propagandát folytat, míg Szoboszlón üresek a panziók. Egyetértett azonban azzal, hogy az iszapfürdőre szánt összegből nem lehet komoly dolgot építeni, javasolta, hogy csatolják ezt az összeget az iszappakoló előirányzatához. Dr. Grósz Gyula ezzel szemben úgy fogalmazott, hogy az országban nincs még egy üzem, amelyik ilyen keveset költ saját népszerűsítésére. Hozzátette ugyan, hogy 1947 februárjában a szálláshelyek rossz állapota miatt állt le a propaganda, a kifosztott panziók ugyanis nem lettek volna képesek megfelelően ellátni feladatukat. Szerinte bármilyen primitív is lesz az iszapfürdő, meg kell építeni, mert a gyógyiszap az egész világon páratlan, ahogyan azt Csajághy fővegysz¹⁷ és Zselyonka professzor megállapította. Horváth Ferenc ezzel ellentétesen nyilatkozott: ha az ideérkező beteg azt tapasztalja, hogy az iszapfürdőben sem szakértelem, sem megfelelő felszerelés nincs, bizalmát veszti, és ezzel többet ártanak a fürdő ügyének, mint használnak. A Közművek költségvetését végül nem fogadta el a közgyűlés, de nem a fenti okok miatt. A testület ugyanis a kormányrendelettel ellentétesnek ítélte a személyi illetményeket, valamint jogtalannak tartotta az alkalmazottak üdültetésére előirányzott összeget.

A fentiekből is látható, hogy a hajdúszoboszlói képviselő-testület számos tagja számára fontos és releváns kérdésnek tűnt, ezért komoly vitákat gerjesztett, hogy ki a gyógyiszap felfedezője, és honorálható-e ez határozott idejű munkaszerződésének többéves meghosszabbításával. Rávilágít ez az eset arra, hogy a politikai pártok presztízskérdést csináltak ma már lényegtelennek tűnő ügyekből, emellett éberem ügyeltek arra, hogy – lehetőség szerint – egyetlen személy se szerezzen előnyöket másokkal szemben. Nyitva maradt azonban a kérdés, hogy a város ki tudja-e használni az új gyógytényezőt a látogatottság növelése érdekében? Ehhez szükség lett volna a turisztikai infrastruktúra fejlesztésére. Azonban a fejlesztés mikéntjének kérdésében sem született egységes álláspont –

¹⁶ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. július 10-i rendkívüli közgyűlésében. 258-7364/1947. kgy.

¹⁷ Csajághy Gábor (1903–1972) vegyészmérnök

amint arról fentebb már szó esett. Így továbbra is kérdés maradt, hogy a rendelkezésre álló néhány tízezer forintból érdemes-e iszapfürdő építésébe fogni, vagy a várhatóan gyenge színvonalú kivitelezés csak ártani fog a város hírének. Ezzel kapcsolatban azonban más ötlet is felmerült. A saját erőből történő fejlesztés ugyanis csupán az egyik lehetőség volt, míg a magántőke bevonása szintén számításba jöhetett. A közgyűlés 1947. augusztus végén tárgyalta először Sebestyén Gyulának a gyógyiszap forgalmazására és iszapfürdő létesítésére vonatkozó ajánlatát.¹⁸ A Közművek igazgatósága és az állandó választmány egyetértett abban, hogy ne döntsön a közgyűlés azonnal a kérdésben, a részletek tisztázása érdekében folytassanak további tárgyalásokat. Egyébként sem tartották a város érdekének, hogy az iszapfürdőt kiengedje saját kezeléséből. Horogh Gábor a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezete nevében szintén úgy foglalt állást, hogy a város lehetőleg maga hozza forgalomba a gyógyiszapot, és szükségesnek látta az iszapcsomagoló kibővítését. Céljukat abban határozták meg a gyógyiszappal kapcsolatban, hogy az abból származó minden haszon teljes egészében a városnál maradjon. Azonban az iszapfürdő megépítését fontosságban egy másik létesítmény, a gyógyszálló felépítése mögé sorolták.

Dr. Grósz Gyula mutatott rá a parasztpárti álláspont ellentmondásaira. Úgy ítélte meg, hogy a város a gyógyszálló megépítésére saját erőből képtelen volt, amiből egyenesen következett, hogy az iszapfürdő megépítése jókora késedelmet szenved majd. Két okból ajánlotta, hogy a városvezetés komolyan foglalkozzon Sebestyén ajánlatával. Egyrészt vegyi gyárnak kellene foglalkoznia az iszap feldolgozásával és értékesítésével, de ehhez megfelelő szakemberekkel a város nem rendelkezett. Másrészt Sebestyén ajánlata ingyen propagandát jelent majd a gyógyfürdő számára, amire nagyon nagy szükség volt, mert a téli fürdő létezéséről az ország semmit sem tudott szerinte. A közgyűlés végül 18 szavazattal 14 ellenében a vállalkozóval megkezdett tárgyalások folytatását határozta el.

Nem sokkal később a közgyűlés újratárgyalta Sebestyén Gyula ajánlatát.¹⁹ Kiss Gáspár (NPP) már az ülés elején kijelentette, hogy pártjával együtt nem támogatja a gyógyiszap kitermelésének bérbe adását. Indoklásában a gyógyvízpalackozó és a gyógyfürdő területén gyakorolt hirdetési jog példájára hivatkozott, hogy nehéz lesz visszaszerezni a bérleti jogot a városnak, ha azt egyszer átadja valakinek. Attól tartott, hogy a gyógyiszap forgalomba hozatalával a betegek nem fogják felkeresni Hajdúszoboszlót, mert otthon is megtalálhatják a gyógytényezőt. Sebestyén Gyula időközben visszavonta az iszapfürdő bérletére vonatkozó ajánlatát, és csak a gyógyiszap kitermelési és forgalomba hozatali jogának bérbevételét igényelte. Az ügy előadója ismertette, hogy ezután a polgármester utasítására elkészült a szerződéstervezet, amelyről csak akkor kellett volna tárgyalni, ha a képviselő-testület a bérbeadás mellett dönt. Az állandó választmány nem fogalmazott meg határozati javaslatot, nem alakult ki egységes álláspont: „*A tagok egy része a bérbeadás mellett foglalt állást azokkal az indoklással, hogy a város több más súlyos feladatai mellett nem képes erre a célra bármilyen összeget áldozni, – a másik rész pedig a házi kezelésbe vételt kívánta azért, mert a gyógyfürdővel kapcsolatos jogaiból semmit sem akar átengedni, elvi szempontoktól vezéreltetve.*” Az előadó nagyon pontosan foglalta össze az ügyben kialakult két érdekcsoport álláspontját. A bérbeadás mellett állókat a fejlesztés és a turisztikai kínálat bővítése vezérelte annak érdekében, hogy minél nagyobb idegenforgalmat generáljanak a városban. A cél eléréséért készek voltak

¹⁸ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. augusztus 28-i rendkívüli közgyűlésében. 285-9342/1947. kgy.

¹⁹ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. szeptember 15-i rendes közgyűlésében. 322-9342/1947. kgy.

feláldozni a város jogainak és az ebből származó potenciális bevételeknek egy részét, mivel ezeket a későbbiekben pótolni fogja a még nagyobb látogatottságból származó jövedelem. Úgy gondolták, hogy a turisztikai versenyben Hajdúszoboszló alul fog maradni a versenytársakkal szemben, ha nem képes megújítani kínálatát, ami végső soron vonzereje elvesztésével fog együtt járni. Ezzel szemben a másik csoport semmiképpen sem akarta átengedni a bevételeket magánvállalkozóknak, inkább a lassabb ütemű, saját költségvetésből (és állami hitelekéből) finanszírozott fejlesztés pártján álltak. Úgy érezték, Hajdúszoboszló gyógyhatású termálvizével már olyan hírnévre – és ezzel együtt előnyre – tett szert a turisztikai versenyben, amit semmilyen más település nem vehet el tőle. A két szemlélet nemcsak az állandó választmányban, hanem az egész képviselő-testületben jelen volt, amit az ügyben kialakult vita is bizonyít.

Sóvágó József – amellett, hogy a parasztpárt orra alá dörgölte, hogy tiltakoztak az iszapfürdő költségei miatt – egy új érvet sorakoztatott fel a bérbeadás mellett. Kiemelte ugyanis, hogy Sebestyén Gyula üzeme 30 főnek fog munkát adni, ami egyáltalán nem volt mindegy a súlyos munkanélküliséggel küzdő városban. Dr. Ardó Sándor fürdőorvos – Túri Mihály felkérésére – szakmai szempontból kívánta megvilágítani a felmerült kérdéseket. Tagadta, hogy az iszap forgalomba hozatala csökkentené a fürdő látogatottságát. Mint mondta, Pöstyént is az iszapja tette világhírűvé, ezért egyértelműnek látta, hogy akik otthon kipróbálják az iszapot, azok eljönnek Szoboszlóra. Hozzátette, hogy eddig is komoly kár érte a várost azzal, hogy 5 vagon kitermelt iszap ment kárba. Az iszappakolóban uralkodó állapotokat egyenesen lehetetlennek bélyegezte, leginkább a kényelmet hiányolta. Kiss Lajos egyetemi tanárt idézte, aki megkérdezte a helyiségben tett látogatásakor, hogyan lehet eltérni az ottani állapotokat? Dr. Ardó a különálló iszapfürdő megvalósítása mellett állt, bár tisztában volt azzal, hogy ez komoly költséget jelentett volna a város számára.

Dr. Grósz Gyula a propagandamunkát hiányolta. Erre elégtelennek tartotta a költségvetésben megszavazott 10 ezer forintot. Arra hivatkozott, hogy a hajdúszoboszlói fürdő vetélytársai korábban is rontani próbálták a város jóhírét, emellett ráadásul az ország számos helyén található gyógyiszap. Arra is felhívta a figyelmet, hogy a gyógyfürdő címet a minisztérium elveheti, ha a város képtelen arra, hogy eleget tegyen a feltételeknek. Horogh Gábor megismételte, hogy a parasztpárt álláspontja szerint a városnak saját erejéből kell megoldania az iszap értékesítését. Köte Lajos (szakszervezeti tanács) a város számára a szükséges 300 ezer forint előteremtését kölcsönfelvétellel képzelte el. Béres Sándor (MKP) a bevétel szempontjából vizsgálta a kérdést, konkrét összegeket említve. Sebestyén Gyula ajánlata szerint 100 ezer csomag iszap után, 30 fillér/csomag áron, 30 ezer forint részesedés járna a Közműveknek. Így akik a bérbeadást elvetik, vállalják az összeg elmaradásának ódiúmat – tette hozzá. Dr. Malatinszky Zoltán ügyész ezzel kapcsolatban arra figyelmeztetett, hogy konkrét összeg az iratokban nem szerepelt, a Béres által említett összeg nem hiteles információ. A polgármester felhívta a figyelmet arra a körülményre, hogy a belügyminiszter kinyilvánította, hogy az ügyben a város nem remélhet állami támogatást. A legnagyobb nehézséget mégsem ebben, hanem a gyógyiszap forgalmazásában látta, mert a városnak ehhez nem voltak összeköttetései, és az üzleti érzék is hiányzott. Hozzátette, hogy az ajánlattevő nemcsak az országban, hanem Svédországban és Svájcban rendelkezik összeköttetésekkel, ráadásul az eredetileg 25 évre kért bérleti jogot is 12 évre csökkentette a tárgyalások során. A feszült hangulatú vitát követően 16

képviselő a bérbeadás, 15 pedig a házi kezelés mellett szavazott. Ezt az eredményt hamarosan semmisnek nyilvánították, mert Béres Sándor szövé tette, hogy a nyílt szavazáson illetéktelenek is részt vettek. Az újabb szavazás eredményét – szavazat-egyenlőség miatt – az döntötte el, hogy a polgármester a bérbeadás mellett voksolt. A képviselő-testület többsége azonban nem kívánt Sebestyén Gyula ajánlatával foglalkozni, hanem úgy döntött, hogy a Közművek nyilvános pályázatot írjon ki a gyógyiszap feldolgozására és forgalomba hozatalára.

A képviselő-testület reményei azonban hamarosan szertefoszlottak. A Közművek igazgatósága által kiírt pályázatra ugyanis egyetlen ajánlat érkezett, Sebestyén Gyuláé. A Közművek vezetése 1947. október 20-i ülésén az ajánlatot elfogadta, és a szerződéstervezettel együtt a képviselő-testület számára is elfogadásra ajánlotta, akárcsak az állandó választmány.²⁰ Az előadó arra a kérdésre, hogy milyen megfontolás alapján döntöttek a bérbeadás mellett, azt válaszolta, a városnak sok megoldandó feladata van, ezek mellett nincs elég pénze arra, hogy az iszapot házi kezelésben értékesítse. Ennek megvalósításához és a termék népszerűsítéséhez tőkére van szükség. A vitában Árva Sándor (NPP) első hozzászólóként a 15 éves időtartamot sokallta, mert attól tartott, hogy az iszap mennyisége csökkenni fog a folyamatos kitermelés miatt. Dede József kinyilvánította, hogy a szerződéskötés nemcsak a város, hanem a munkásság érdekeit is szolgálja, mivel a vállalkozó 20–30 főt fog állandóan alkalmazni. Volt olyan hozzászóló, aki indítványozta, hogy a vállalkozó azonnal kezdjen hozzá a kitermeléshez (Köte Lajos); mások a Sebestyén által az építkezésre fordított 30–40 ezer forintot kevesellték (Fazekas Sándor, MKP); vagy a negyedéves elszámolás helyett a havit indítványozták (Kondor Kálmán számvevőségi főnök). Dr. Geönczy József helyettes polgármester kijelentette, hogy a gyógyiszap házi kezelésben történő értékesítése pártján állt mindig, mert attól tartott, úgy jár a város, mint a gyógyvízpalackozással, aminek jogát „*egy tál lencsээрт*” adta át. Aggályát fejezte ki amiatt, hogy Sebestyén ismeretlen volt a városban, aki garanciát sem ajánlott fel a bérlettel kapcsolatban.

Sebestyén Gyula a testület előtt ígéretet tett az üzem terveinek és a kauciónak napokon belüli bemutatására, valamint a kitermelés azonnali megkezdésére. A felvetésekre válaszolva kijelentette, hogy Magyarországon 2 millió reumást tartanak nyilván. Ők az iszap révén 12–14 Ft-ért kapják meg ezután azt a kezelést, amiért a társadalombiztosító 104 Ft-ot fizet. Tervei között szerepelt, hogy Svájcba és az északi országokba, majd később a „tengerentúlra” exportálja a gyógyiszapot, szakértői között pedig Zselyonka professzort és dr. Schulhof Ödön főorvost²¹ nevezte meg. Mégsem győzte meg teljesen a testületet, mivel több képviselő is szükségesnek látta a vállalkozó részéről óvadék letétbe helyezését. A név szerinti szavazással²² elfogadott véghatározat 15 évre mégis Sebestyén Gyula budapesti vállalkozónak adta bérbe a gyógyfürdő területén található gyógyiszap kitermelésének és forgalomba hozatalának jogát. A szerződést néhány ponton módosították, így pl. negyedéves helyett havi elszámolást írtak elő, és kikötötték, hogy a szerződés csak abban az esetben lép életbe, ha a vállalkozó 8 napon belül befizeti az óvadékot a Közművek pénztárába, bemutatja az üzem terveit és költségvetését.

²⁰ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. október 30-i rendkívüli közgyűlésében. 369-11924/1947. kgy.

²¹ Schulhof Ödön (1896–1978) orvos, reumatológus

²² Nemmel győdedül Árva Sándor szavazott.

A Közművek igazgatósága 1947. november 7-i ülésén állapította meg, hogy Sebestyén Gyula a fenti feltételeknek eleget tett, ezért megkötötték vele a végleges szerződést, amit újfent a város képviselő-testülete elé terjesztettek jóváhagyásra.²³ Ez csak annyiban módosult, hogy törölték belőle azt a kitéletet, miszerint a bérlő más helyen termelt iszapot nem hozhat forgalomba, mivel – az indoklás szerint – ez tévedésből került a szövegbe. A testületből Kóte Lajos azt kérte, hogy a bérlő használhassa a mezőgazdasági iparvasút vágányait és csilléit. Dr. Geönczy József javaslata szerint ezt bérösszeg fejében tehetette meg. Félőnek tartotta, hogy az üzemben működő gépek zaja zavarhatja a fürdőzőket. Ezért az iszapfeldolgozó felépítését a debreceni főúttól keletre, a hőforrás kertészet területén, 200 négyszögöl nagyságú területen javasolta. A képviselő-testület név szerinti szavazással, egyhangúlag fogadta el ezeket a javaslatokat. A kijelölt terület viszonylag messze feküdt az iszap lelőhelyétől. Valószínűleg ez lehetett az oka, hogy egy újabb határozatban a városi tisztifőorvos által kijelölt helyet, a fürdő északi részén, közvetlenül a csónakázó tó melletti részt nevezték meg az üzem telephelyeként.²⁴

Az iszapfeldolgozó üzem azonban sem a bevételekre, sem a propagandára vonatkozóan nem teljesítette a városvezetés reményeit. 1948 novemberében került ismét a testület elé a bérllet ügye, mert a szerződésben foglaltak nem valósultak meg.²⁵ Az előadó ismertette az ügy előzményeit. 1947 telén Sebestyén megkezdte a kitermelést, és ellentétbe került a munkásaival. A forgalmazáshoz hozzá sem kezdett, noha a szerződés szerint annak aláírása után egy héttel köteles lett volna megkezdni a termelést. A télen kitermelt iszap 1948-ban is a gyógyfürdő területén maradt, a vállalkozó a Közművek ismételt felszólításai után sem szállította azt el. Az előadó ebből azt a következtetést vonta le, mivel a vállalkozó a hírek szerint a hévízi iszapot is forgalmazta, hogy Sebestyén nem gondolta komolyan a szerződés teljesítését, csak a hévízi gyógyiszapot akarta megvédeni a konkurenciának számító hajdúszoboszlóitól. A közgyűlés ennek hatására kimondta, hogy bizalma megrendült a bérlőben, és a polgármestert a határozat alispánhoz való felterjesztésére hívta fel.

Gyógyhely vagy üdülőhely?

Hajdúszoboszló bizonyítottan gyógyhatású termálvízzel rendelkező településként igényt formált arra, hogy a minisztériumtól gyógyhelyi minősítést kapjon. Ennek elnyerése komoly eredményt jelentett volna, amit a várospropaganda az érdeklődés felkeltésére és ebből következően a városba látogatók számának növelésére tudott volna felhasználni. További előnyt jelentett volna az anyagi lehetőségek bővülése, ami a gyógyhelyi díjak szedéséből keletkezett volna. A cél megvalósítása során azonban a városvezetés komoly akadályba ütközött az 1940-es évek végén. Továbbra sem rendelkezett ugyanis gyógyszállóval, ami a gyógyfürdő címnek is előfeltétele volt. Rövid ideig a megépítése hitelek, állami kölcsön vagy a magántőke bevonásával megvalósíthatónak tűnt, ám hamarosan kiderült,

²³ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. november 15-i rendkívüli közgyűlésében. 405-12464/1947. kgy.

²⁴ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. április 21-i rendes közgyűlésében. 143-4351/1948. kgy.

²⁵ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. november 20-i rendkívüli közgyűlésében. 371-4993/1948. kgy.

hogy a város csak saját anyagi erejére támaszkodhat. Így aztán, kompromisszumos megoldásként került előtérbe az üdülöhelyi cím megszerzése, ami ugyancsak anyagi előnyökkel járt, bár propagandaértéke kisebb volt, mint a gyógyhelyé.

Korábban már említettük, hogy Hajdúszoboszló városvezetése komoly eredménynek tekintette, hogy a népjóléti miniszter 1946. július 23-án kelt leiratában gyógyfürdővé nyilvánította a város fürdőjét. Ezt követően a cél a gyógyhely cím megszerzése volt. A törvényi meghatározás gyógyhelynek tekintette a gyógyfürdőt és körüllötte azt a települést vagy területet, ami a gyógyfürdő céljait szolgálja, és különösen alkalmas erre „a közegészségügy és a gyógyítás követelményeit fokozott mértékben kielégítő berendezései alapján.”²⁶ A törvény kimondta: „Minden gyógyhelyen gyógyhelyi bizottságot kell alakítani. A gyógyhelyi bizottság elnöke a fürdőbiztos, tagjai között pedig helyet foglalnak: a hatósági orvos, a gyógyhelyi orvos, a gyógyfürdő (éghajlati gyógyintézet) tulajdonosa és bérletje, a törvényhatóság, a község (város) és a fürdőegyesület egy vagy több képviselője.”²⁷ A gyógyhelyi bizottság feladatai közé tartozott a gyógyhely jövedelmének beszedése és kezelése, a gyógyhelyi díjak megállapítása és kivetése. A befolyt jövedelmet a gyógyhely fenntartására, a látogatók kényelmének fokozására, szórakozási lehetőségeik bővítésére, a gyógyhely szépítésére lehetett fordítani. Hajdúszoboszló képviselő-testülete 1947-ben foglalkozott a gyógyhelyi bizottság újjáalakításával és a gyógyhelyi díj megállapításával.²⁸ A bizottság létszámát 7 főről 12-re emelték fel az alábbiak szerint. A fürdőüzemi bizottság egy tagját visszahívták, és az új tagok a demokratikus pártok és a szakszervezetek delegáltjai lettek, akik egyben a képviselő-testületnek is tagjai voltak. Ez alapján lett tag Erdei Gyula (NPP), Turi Mihály (SZDP), Béres Sándor (MKP), ifj. Jeges Kálmán (FKgP), Köte Lajos (FÉKOSZ), Dede József (ipari szakszervezet). A gyógyhelyi díjat a panziókban elhelyezett vendégek után napi 40 fillérben, a szállodákban elhelyezett vendégek után napi 60 fillérben állapították meg, és a véghatározatban kérték az alispánt, hagyja azt jóvá, hogy minél hamarabb szedhessék.

A véghatározat miatt konfliktus alakult ki a képviselő-testület és Pálfi Pál fürdőügyi biztos között, aki nem támogatta az új tagok felvételét, az erről szóló átiratát azonban a közgyűlés nem vette tudomásul.²⁹ A képviselő-testület tagjai felháborodottan tiltakoztak, és diktatúrát emlegettek amiatt, hogy a fürdőbiztos semmibe veszi törvényesen hozott határozatukat (ifj. Jeges Kálmán, Dede Lajos). Sóvágó Lajos a gyógyfürdőben előforduló hibákat sorolta fel, amit a kellő felügyelet hiányára vezetett vissza. Felemlgette, hogy „*este az megy be a gyógyfürdőbe, aki akar, a kabinokat felfeszégetik, a bokrokat, a fák gallyait letördelik. Az éjjeliőrnek lenne a kötelessége ezek megakadályozása, különben is a vendéglőbérlet vendégein túlmenően tömegek keresik fel záróra után a gyógyfürdőt. Pl. ma este bálozók. A báltartás ott nincs megengedve.*” A problémákat nyilvánvalóan azért sorakoztatta fel, hogy érzékeltesse, mekkora fejetlenség uralkodik a fürdőben, ám az új tagokkal kiegészített bizottság majd képes arra, hogy rendet tegyen.³⁰

²⁶ 1929. évi XVI. tc. 3. §

²⁷ 1929. évi XVI. tc. 14. §

²⁸ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. július 6-i rendkívüli közgyűlésében. 228-6427/1947. kgy.

²⁹ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. augusztus 28-i rendkívüli közgyűlésében. 300-8348/1947. kgy.

³⁰ A gyógyhelyi bizottság újjáalakítását Hajdú vármegye alispánja jóváhagyólag tudomásul vette. MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. szeptember 15-i rendes közgyűlésében. 320-9515/1947. kgy.

Hajdú vármegye alispánjának a gyógyhelyi díjak megállapítása tárgyában hozott vég-határozata tárgyalásakor dr. Geönczy József főjegyző megjegyezte, hogy szerinte gyógy-helyi díjakat csak akkor lehet jogszerűen beszédni, ha a várost a minisztérium gyógyhely-nek minősítette.³¹ Hozzátette, hogy Hajdúszoboszló „közjudomásúlag” gyógyhely, ezért joggal remélheti a címet, amelyet a képviselő-testületnek kell kérvényeznie. A testület egyhangúlag megszavazta, hogy kérelmet terjeszt elő az ügyben a minisztérium felé. Ezt a kérelmet Hajdú vármegye törvényhatósági kisgyűlése támogatta. Dr. Geönczy a városi közgyűlés előtt számolt be arról, hogy 1948. július 14-én Madarász Viktor számvevőségi főnökkel együtt járt a Népjóléti Minisztériumban, hogy megsürgesse a gyógyhellyé nyil-vánítást.³² Itt Meggyasszai tanácsos-előadó közölte, hogy bizottsági tárgyalást igényel az ügy, emiatt augusztus előtt nem számíthatnak eredményre, és kérte, jelöljék ki pontosan azt a területet, amit gyógyhellyé akarnak nyilvánítani. Az általa javasolt terület: a Bánom-kert, Hőforrás tér, Kálvin utca, az Attila utcának a Wesselényi utcáig tartó része, a Wes-selényi utca az Attila utcától, Arany János utca, Luther utca, Bethlen utca, Kenézy utca a Bethlen utcától, Csanády tér, Szurmai utca, Rásó István utca. Ugyanakkor a minisztérium nem ragaszkodott feltétlenül a gyógyhellyé nyilvánítás feltételeként a gyógyszálló meg-lé-téhez. A képviselő-testület határozatban kérte a népjóléti minisztert, hogy a 6010/1948. kormányrendelet 21. § értelmében sürgősen terjessze ki annak rendelkezéseit Hajdúszo-boszló gyógyfürdőjére. Az indoklás szerint ugyanis ez volt az ország egyik leglátogatot-tabb és legolcsóbb gyógyfürdője, ahol a fürdőfejlesztés „elsőrendű közfeladat”, amit a város főként a gyógyhelyi díjakból kíván finanszírozni. Ebből következik, hogy a gyógyhellyé nyilvánítás sürgetésének elsősorban anyagi okai voltak.

Dr. Geönczy az 1948. szeptember 11-i közgyűlés elé újabb javaslatot terjesztett be a város meghatározott területének üdülőhelyé³³ nyilvánítása érdekében. Az üdülőhely te-rülete azonos volt a korábban gyógyhelynek kijelölt területtel, csupán a Bányász utcával egészítették ki. A véghatározat indoklása megállapította: „Hajdúszoboszló világhírű gyógyfür-dője és a megnevezett környéke évtizedek óta kiválóan alkalmas üdülés céljaira kedvező természeti fek-veése következtében.”³⁴ Majd a terület fejlesztését sorolta, a rendezést, fásítást, parkosítást, aminek eredményeként a fürdővendégek számára üdülésre „kiválóan alkalmassá” vált. A város érdemeit abban látta a dokumentum, hogy gondoskodott a vendégek kényelméről a magánszállásadó-helyeken, az utcákat burkolattal látták el, szórakoztatás céljából hul-lám- és strandmedencéket tartott üzemben a gyógyfürdőben, parkok és sétányok létesül-tek az üdülőhely területén, „egészséges, jó levegő, a lehetőség szerint portalanított utak és legelsősor-ban pedig kiváló gyógyhatású gyógyvíz szolgálják a közegészség és az üdülés ügyét.” Ismét megfogal-mazták, hogy a képviselő-testület azért kérte az üdülőhelyé nyilvánítást, hogy üdülőhelyi díjat tudjon szedni a vendégektől, amit fejlesztésekre akart fordítani. Ugyanakkor hang-súlyozták, hogy Hajdúszoboszlót, mint a minisztérium által gyógyfürdőnek nyilvánított

³¹ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. szeptember 15-i rendes közgyűlésében. 319-9514/1947. kgy.

³² MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. július 26-i rendkívüli közgyűlésében. 228-8070/1948. kgy.

³³ „Üdülőhely az a település, amely, a nélkül, hogy a gyógyhely kellékeinek mindenben megfelelné, folyó- vagy tóparti vagy egyébként kedvező természeti fekvése következtében üdülés céljaira kiválóan alkalmas.” 1929. évi XVI. tc. 4. §

³⁴ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. szeptember 11-i rendes közgyűlésében. 303-10843/1948. kgy.

helyet, elsősorban gyógyhelynek tekinti a testület. Az üdülőhely minősítésre csak átmenetileg volt szükség azért, mert hiányzott a gyógyhelyi minősítés egyik feltétele, a gyógyszálló. A testület tehát továbbra is fenntartotta igényét a gyógyhely címre.

A népjóléti miniszter 1948. szeptember 17-én kelt 226.465/1948. VI. számú leiratában valóban elutasította a közgyűlés gyógyhellyé nyilvánítási kérelmét. Ennek tárgyalása során a képviselő-testület nehezményezte, hogy az indoklásban nem szerepelt konkrétan, milyen feltételek hiányoznak Hajdúszoboszlón a cím megszerzéséhez.³⁵ Ez azonban nem akadályozta meg a testületet abban, hogy kijelentse: „*Az egyébként a leiratban meg nem nevezett előfeltételek megvalósítása olyan összegű berubázásokat igényelne, amelyek teljesítésére sem a fürdőüzem, sem a város nem képes.*” Ezzel mintegy kifejezték, hogy a város saját erőből nem tud semmit sem vállalni az újabb fejlesztések érdekében, mert eljutott teljesítőképesége határáig. A testület abban bízott, hogy a leirat is kilátásba helyezte a nemrég kérelmezett üdülőhellyé nyilvánítást, ami ezáltal egyfajta áthidaló megoldásként szolgált. Ebben a várakozásukban nem is csalódtak. 1949 februárjában a képviselő-testület örömmel vette tudomásul a Népjóléti Minisztérium 1949. február 9-én kelt, 181.876/1949. VI. 10. számú leiratát, amelyben – a minisztertanács döntése értelmében – engedélyezte Hajdúszoboszló meghatározott területén az üdülőhely megnevezést.³⁶ „*Az üdülőhely területe: Hajdúszoboszló megyei város gyógyfürdőjének egész területe a strandfürdő céljaira szolgáló nyitott medencéekkel, csónakázó tóval és az ezeket környező parkkal együtt, az ún. Bánomkert egész területe, továbbá a Rásó István úttól a Szurmay utca, Csanády tér, Kenézy utca, Bethlen utca, Luther utca, Bányász utca, Arany János utca, Wesselényi utca, Attila utca és Hőforrás-tér által határolt terület.*”³⁷

A gyógyszálló építése szerepelt a Weichinger Károly és Hajós Alfréd építészek által készített gyógyfürdőfejlesztési tervben.³⁸ A városi képviselő-testület 1948 márciusában döntött a gyógyszálló létesítéséről.³⁹ Ekkor utasították a polgármestert, hogy kezdje meg az előkészítő tárgyalásokat és munkálatokat a gyógyszálló létesítése érdekében. Mivel a gyógyfürdővé nyilvánítás alapfeltétele volt ennek megléte, lehetőség szerint mielőbb meg akarták azt valósítani. Ugyanekkor határoztak fürdővendéglő épület építéséről, és abban vendéglő létesítéséről.⁴⁰ Pénzt azonban nem sikerült előteremteni az építkezések finanszírozására. Két hónappal később ismét a közgyűlés elé került az építkezés ügye. Ez alkalommal Dr. Geönczy József főjegyző állt elő új javaslattal. Ebben azt ajánlotta, hogy a város által felvenni tervezett 730 ezer forintos kölcsön egy részét arra használják fel, hogy vásároljanak egy gyógyszállónak alkalmas épületet a gyógyfürdő övezetében, és azt rendezzék be. A célra alkalmasnak tartotta a Tóparti üdülőt vagy az Almási házat. Indoklásában hangsúlyozta, nem lehet abban reménykedni, hogy a Weichinger Károly és Hajós Alfréd által tervezett gyógyszállót és vendéglőt sikerül felépíteni az elkövetkező években, mivel annak költsége közel 10 millió forint lett volna. Éppen ezért úgy vélte, hogy egy „*kisebbségi közüzemi gyógyszálló*” megfelelne addig, amíg – a gazdasági helyzet javulásával – az

³⁵ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. október 29-i rendkívüli közgyűlésében. 308-12044/1948. kgy.

³⁶ A dokumentumban is szerepel, hogy a döntés alapja a 2810/1931. M. E. rendelet volt.

³⁷ Magyar Közlöny 1949. 1.

³⁸ A városvezetés terveire vonatkozóan l. Nagy 2021. 177–186.

³⁹ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. március 10-i rendkívüli közgyűlésében. 80-2180/1948. kgy.

⁴⁰ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. március 10-i rendkívüli közgyűlésében. 81-2181/1948. kgy.

eredeti tervek megvalósíthatók lesznek. Érveit azzal folytatta, hogy az Országos Tervhivatallal folytatott egyeztetések akkori állása szerint 1948-ban 500 ezer forintot gyógyszállóra, 300 ezret pedig gyógyfürdőfejlesztésre kell fordítania a városnak. A főjegyző úgy ítélte meg, hogy terve így eleget tesz a 3 éves terv, a közegészségügy és a gyógyfürdő közgazgatási követelményeinek egyaránt.

Dr. Grósz Gyula felvetette, hogy Nánási Lajossal kellene tárgyalni a tulajdonában lévő Gambrinus Szálloda gyógyszállóvá alakításáról. Ha ez nem vezetne eredményre, akkor a Sebes-féle Hungária Szálloda megvásárlását ajánlotta.⁴¹ Azonban a főjegyző által említett Tóparti üdülő és az Almási-ház átalakítását – a hőforrásoktól való távolság miatt – nem tartotta célszerűnek. A képviselő-testület egyes tagjai azonban az eredeti tervek megvalósítását szorgalmazták. Nagy Mihály azzal érvelt, hogy egy fürdő területén kívül álló épület nem lesz a gyógyfürdő szerves része. Dede József ugyancsak furcsának találta egy idegen épület bérbérvételét, és abban bízott, hogy a minisztérium segílyt ad a gyógyszálló építéséhez. Dr. Grósz ezzel szemben Meggyasszai tanácsosra (Népjóléti Minisztérium) hivatkozott, aki a gyógyjelleg megadása érdekében elfogadta volna megoldásként, hogy a gyógyszállót nem a város építi meg. A Gambrinust, dr. Grósz szerint, vezethette volna Nánási Lajos, ez esetben nem kellett volna bérleti díjat fizetni. Tóth Mihály – az eredeti tervekkel kapcsolatban – úgy fogalmazott, nem lenne jó, ha gyógyszállóként egy „*bodályszerny*” épületet építenének, mert azt előbb-utóbb úgylis le kellene bontani. A képviselő-testület végül elfogadta, hogy a gyógyszállót – mielőbbi létesítése érdekében – már meglévő épületben valósítsák meg. A polgármestert a tárgyalások megkezdésére utasították, elsősorban a Gambrinus tulajdonosával, Nánási Lajossal.

A Nánásival folytatott tárgyalásokról 1948. június végén számolt be a közgyűlés előtt Dr. Geönczy József.⁴² Problémát jelentett, hogy a Gambrinusban nem volt fűtés, aminek kiépítése plusz költséget jelentett volna. Dudás Lajos megemlítette, hogy a fűtés kiépítése a szállodában 200 ezer forintba kerülne. Tóth Mihály sietett is leszögezni, hogy nem Nánásit akarják támogatni, hanem a város érdekeit szem előtt tartani. A testület úgy döntött, hogy a polgármester tárgyaljon a fürdő közelében lévő más szállodák tulajdonosaival is. De nemcsak ő, hanem dr. Ardó Sándor fürdőorvos is folytatott tárgyalásokat a Gambrinus átalakításáról. Terveiben kettős üvegezés, központi fűtés és a két épület között fedett átjáró építése szerepelt.⁴³ A szükséges 600 ezer forintot a Népjóléti Minisztériumtól kapott kölcsönből tervezték előteremteni. A tárgyalások azonban nem hoztak eredményt, a szálláshelyeket pedig hamarosan államosították. Így a gyógyszállóvá fejlesztés kérdése lekerült a képviselő-testület napirendjéről.

Fürdőjegyárak

A fürdőjegyárak kérdése a negyvenes évek végén egyrészt az újjáépített fürdő szolgáltatásainak bővülése, a forint bevezetése miatt került előtérbe a képviselő-testület ülésain. Emellett az árak meghatározásában fontos szerepet játszottak a szociális szempontok, így

⁴¹ Szegeci Gábor képviselő-testületi tag ezzel szemben a Hungáriát ócska anyagból készült gyenge építménynek tartotta, ami nem alkalmas gyógyszálló céljára.

⁴² MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. június 28-i rendkívüli közgyűlésében. 211-7126/1948. kgy.

⁴³ Hajdúszoboszlói Hírek 1948. 3.

például a szakszervezeti tagság, amely már az új, a munkásüdültetést propagáló országos turizmuspolitikát vetítette előre.

A gyógyfürdőben igénybe vehető szolgáltatások árát a városi Közművek igazgatósága állapította meg, majd a város képviselő-testülete vitatta meg és hagyta jóvá a határozatot. Amikor 1946 nyarán az árakat meghatározták, a fürdő még nem üzemelt teljes kapacitással.⁴⁴ Ezért 1946–1947 fordulóján újból szükségessé vált a kérdés tárgyalása. A képviselő-testületi ülésről készített jegyzőkönyvben olvasható indoklás szerint: „*Most a teljes fürdő-üzem kiépítésével kapcsolatban szükségessé!]* merült fel egyes új szolgáltatások árainak az egységes megállapítására.”⁴⁵ Azaz a díjak újbóli tárgyalását az igénybe vehető szolgáltatások bővítése tette elkerülhetetlenné. 1946. augusztus első napjaiban a pengőt felváltó új fizetőeszköz bevezetése miatt volt elodázhatatlan a fürdőjegyek árának forintban történő megállapítása. A jegyek típusai és a kedvezmények köre lényegében változatlanok maradtak a korábbiakhoz képest. A határozat 13 fürdőjegyet nevezett meg.⁴⁶ Külön kellett fizetni a kád-fürdő (4 Ft), a szabadfürdő (2,50 Ft) és a fedett gyógymedencék (1 Ft) használatáért, ezeken kívül masszázst (2 Ft), lepedő- (0,70 Ft) és tolokocsijegyet (500 méterenként 0,70 Ft) különböztettek meg. Kedvezményes jegyet válthattak a régi kád-fürdő vendégei (3 Ft); a hetijegyet vásárlók (25 Ft); a fedett gyógyfürdőben (0,40 Ft) és a szabadfürdőben (1,80 Ft) a helyi lakosok; a szabadfürdőben a 2–12 éves gyerekek, a tanulók, a helyi tisztviselők, a hadirokkantok és a katonák (1–1 Ft), továbbá intézeti (2 Ft), egyesületi és iskolás csoportok (1,50 Ft). A képviselő-testület véghatározatban elfogadta a Közművek igazgatósága által megállapított díjakat és a szolgáltatások egységárait, ugyanakkor jelezte, hogy azokat túl magasnak tartja.⁴⁷ Így nem meglepő, hogy – ahogyan azt korábban már említettük – 1946. augusztus végén ismét napirendre került a városi közgyűlés előtt a Közművek igazgatóságának díjtételekre vonatkozó határozata, ami a fürdőbelépők árának csökkenését, valamint további differenciálódását jelentette.⁴⁸ Az 1946. augusztus 22-től érvényes szabályozás szerint a jegyárak többsége 16–50%-os arányban csökkent,⁴⁹ ugyanakkor a korábbi 13 helyett már 19 jegytípusról olvashatunk a határozatban. Bővítették a közszolgálatban dolgozók egy részének kedvezményét azáltal, hogy a rendőrök és családtagjaik részére 1 Ft-ban állapították meg a belépőjegy árát. Új elem volt a szabadfürdőben legfeljebb 10 fürdőre jogosító fűzetjegy bevezetése. Ehhez a „vidékiek”, azaz a nem hajdúszoboszlói lakosok 20 Ft-ért juthattak hozzá, az intézeti beutaltaknak pedig 15, míg

⁴⁴ A Közművek igazgatóságának 1946. augusztus 20-i döntését augusztus 25-én hagyta jóvá a képviselő-testület 239-9254/1946. kgy. számú határozatával. MNL HBML V.471.a. 59. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1946. augusztus 25-i rendkívüli közgyűlésében. 239-9254/1946. kgy.

⁴⁵ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. január 15-i közgyűlésében. 15-288/1947. kgy. (A Közművek igazgatósága 1946. december 30-i ülésén tárgyalta a kérdést, az erről készült jegyzőkönyv elveszett vagy lappang.)

⁴⁶ MNL HBML V.471.a. 59. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1946. augusztus 7-i rendkívüli közgyűlésében. 212-8514/1946. kgy.

⁴⁷ A városi Közművek szolgáltatásai közé tartozott a fürdő üzemeltetésén túlmenően az áram-, földgáz-, vízszolgáltatás, az ezekkel kapcsolatos szerelési munkák, és ezek díjtételeinek megállapítása is.

⁴⁸ MNL HBML V.471.a. 59. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1946. augusztus 25-i rendkívüli közgyűlésében. 239-9254/1946. kgy.

⁴⁹ Kád-fürdőjegy az új kádasba 3 Ft, a régi kádasba 2,50 Ft; szabadfürdőjegy „idegeneknek” 2 Ft, helybelieknek 1,50 Ft, 2–12 éves gyerekeknek, tanulóknak, helybeli tisztviselőknek, hadirokkantaknak, katonáknak, intézetieknek 1 Ft; csoportjegy 10 főből álló egyesületi vagy iskolai csoportoknak 1 Ft; pótjegy „vidékieknek” a fedett gyógyfürdő használatához 0,60 Ft, helybelieknek 0,20 Ft; heti fürdőjegy „vidékieknek” 24 Ft, helybelieknek 15 Ft.

helybelieknek 13 Ft-ot kellett fizetnie ugyanezért. Újdonság volt az üzemzárás utáni látogatójegy is, amely 20 fillérért egyszeri belépésre jogosított. A fentieket Örvendi István képviselő-testületi tag javaslatával egészítette ki a közgyűlés, amelynek révén a hadirokkantak 50%-os kedvezményt kaptak a jegyárakból.

A képviselő-testület 1947. januári határozata alapján a fentiek 13 új szolgáltatással és azok díjával bővültek. Gyógyászati szempontból a legfontosabb változás az iszappakoló megnyitása, és ennek következtében a gyógyiszapakoló jegy (5 Ft), valamint a szárazpakoló jegy (2 Ft) bevezetése volt. Az újonnan bevezetett díjak legnagyobb része a fűzet- és bérletjegyek kedvezményeit differenciálta. Külön fűzetjegyet válthattak a munkások (8 Ft), valamint a szabadfürdőbe a helybeli gyerekek, tanulók, tisztviselők (10 jegy 8 Ft). Utóbbiak számára a gyógyfürdőjegy (1,60 Ft) mellett gyógyfürdő fűzetjegyet rendszerezítettek (11 Ft). A helybeli felnőttek 20 Ft-ért havi bérletjegyet vásárolhattak, ennek kedvezményes változata 13 Ft-ba került. A további jegytípusok a fürdőben elérhető szolgáltatásokhoz kapcsolódtak, így létrehoztak ruhomegőrző jegyet (heti 2 Ft), nyugszék bérletjegyet a szabadfürdőben (fél napra 0,70 Ft) és a fedett csarnokban (1 órára 0,20 Ft), valamint kabinbérlet jegyet (havi 20 Ft). A képviselő-testület véghatározata az igazgatóság által megállapított díjakat két ponton módosította. A helybeli felnőtteknek szóló havi bérletjegy árát 25%-kal csökkentette (20 helyett 15 Ft-ra). A másik változás a kedvezményezettek körét szűkítette, ugyanis a gyógyfürdő fűzetjegy esetében nem adták meg a kedvezményt a „vidéki” tisztviselők részére.

A város vezetése a gyógyfürdőre mint a szociálpolitika megvalósításának egyik eszközére tekintett. Az 1946. évről szóló polgármesteri jelentés ezt az alábbiakban foglalta össze: *„Szociális munkát végez a város fürdőjével kapcsolatban, amikor ott a nyári iskolafürdőt, munkásfürdőt, hadigondozottak mérsékelt áru fürdőzését és 1946. szeptembertől a volt hadifoglyok ingyen fürdőzését biztosítja.”*⁵⁰ Ezeket a kedvezményeket a későbbi években is biztosította a város. De ugyancsak ezt a célt szolgálta a szociálpolitikai bizottság javaslata, amelyet a fürdőszolgáltatások árai után szociális fillérek szedésének engedélyezése tárgyában nyújtott be a képviselő-testületnek.⁵¹ A bizottság megállapítása szerint a város szociális intézményei (járványkórház, szegényház, tüdő- és nemibeteg-gondozó, bölcsőde, szülőotthon, napköziotthonok) teljesen elhanyagolt állapotban vannak, vagy még nem hozták létre azokat, holott Hajdúszoboszlót, *„mint gyógyfürdővárost”* különösen érinti ezek felállítása és eredményes működtetése. Azaz a bizottság tagjai úgy értékelték, hogy a szociálpolitikai feladatok sikeres megoldásának követelménye szükségszerűen következik a fürdővárosi létből. Állami támogatást nem várhattak erre a célra, viszont a gyógyfürdőnek is érdekében állt a kérdés megoldása, ezért javasolták, hogy a fürdőjegyárak mellett 20 fillér értékű pótdíjat szedjenek az „idegenektől”. A szociális fillérek beszedését a Közművek igazgatósága támogatta 1947. január 13-i ülésén. A tervek szerint a helybeliek 5%-ot, míg a turisták 8%-ot fizettek volna a szolgáltatások díjai után. Az így befolyt összeget havonta a város házi pénztárába, külön erre a célra vezetett számlára fizette volna be a cég, és külön táblán jelent volna meg a fürdőlátogatók előtt, hogy biztosítsák őket arról, nem áremelkedésről volt szó. Ebből kifizetéseket a szociálpolitikai bizottság javaslatára lehetett indítani. A képviselő-testület a javaslatot elfogadta, és az indoklásban kihangsúlyozta: *„A*

⁵⁰ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló város képviselő-testületének 1947. december 13-i rendes közgyűlésében. 454-ad.727/1947. kgy., 100/1947. kig.

⁵¹ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. január 15-i közgyűlésében. 16-336/1947. kgy.

fentiek szerint kellett határozni, amennyiben köztudomású és nyilvánvaló, hogy a városi szociális intézmények olyan kezdetleges és kiépítetlen állapotban vannak, amely nem egyeztethető össze egy országos bírói fürdővárosnak kérdéseivel.” Kimondták, hogy a szociális kérdések megoldása és a szociális intézmények kiépítése közérdek, elsőrendű feladat. Ebben az esetben tehát úgy tűnt, hogy a város vezetése elfogadta, hogy a fürdővárosi lét nemcsak előnyökkel, hanem feladatokkal is együtt járt, ennek költségeit viszont a fürdőlátogatókra kívánták terhelni a tőlük beszedett pótdíjak formájában. A szociális fillérek szedését azonban a Belügyminisztérium nem hagyta jóvá, mivel úgy értékelte, a cél adójellegű szolgáltatás lenne.⁵²

1948-ban ehhez hasonlóan a Közművek igazgatósága a Nemzeti Segély hajdúszoboszlói gyermekotthonát akarta segíteni azzal, hogy a nyári szabadfürdőjegyek árához 10 fillért adnak hozzá bélyeg formájában. Az Állandó Választmány támogatta az ötletet, de csak 5 fillér hozzászámítását javasolta, mivel ez az összeg még nem számított jegyáremelésnek az Anyag- és Árhivatal rendelkezései szerint. A képviselő-testület engedélyezte a jegyek után 5 fillér beszédését, hogy az így befolyt összegből a gyermekotthon kiadásait fedezzék.⁵³

Számos szervezet próbált ugyanakkor ingyenes vagy kedvezményes fürdőhasználatot kieszközölni tagjai számára. A Közművek igazgatósága 1947. május 9-i ülésén foglalkozott a szakszervezeti központ, a szakmaközi bizottság, a Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége (VAOSZ) és a helyi postahivatal kérelmével, és a szakszervezeti tagoknak 50%-os kedvezményt biztosított a fürdőjegyek árából. A határozat, amely szerint a szakszervezeti tagsági könyvvel rendelkezők, a VAOSZ és a posta helybeli alkalmazottai, a Demokratikus Nők Szövetségének tagjai jogosultak 0,80 Ft-os szabadfürdő jegyet, 0,90 Ft-os gyógyfürdő jegyet, 8 Ft-os havi szabadfürdő bérletet vásárolni, a képviselő-testület elé került, és vitát gerjesztett.⁵⁴ Elsőként Jeges Kálmán tiltakozott a kedvezmény megadása ellen, és pártja nevében elutasította azt. Álláspontja szerint vagy minden hajdúszoboszlóit megillet a kedvezmény, vagy senkit; és a szakszervezetekben sem csak munkások vannak, ezért a javaslat nem érheti el a kívánt célt. (Amint azt később kifejtette, a panziósokra és az orvosokra gondolt.) Ifj. Erdei Gyula új jegytípus bevezetését szorgalmazta, amelynek révén a város teljes lakossága kedvezményesen és olcsón vehette volna igénybe a fürdőt. Harangi Józsefné ellenben nem utasította el a javaslatot, csupán a kedvezményt akarta kiterjeszteni egy újabb szervezetre, a Nőszövetség tagjaira. Ezek után a kommunista Gyurkó Ferenc felháborodva jelentette ki: „*Sehol sem fordul elő az, hogy a szervezet [t] munkásságát ilyen kérelemmel elutasítják, csak itt, Hajdúszoboszlón történhet ez meg.*” Antidemokratikusnak tartotta, hogy minden hajdúszoboszlói kedvezményes áron fürdőzzön, mivel a helybelieknek így is jóval alacsonyabb jegyárat kell fizetniük, mint a „vidékieknek”. A fürdőjegyárak nemcsak más városok áraitól maradnak el, hanem az 1939-es áraknak is csupán a felét teszik ki. Mivel a fürdőnek a fejlesztési elképzelések megvalósítása miatt fontos, hogy megfelelő bevétele legyen, Gyurkó az eredeti javaslatot támogatta. Éles János a régi „kedvezmény” fenntartását javasolta, miszerint a szervezett munkásság hetente egyszer, szombat délután 2 órától záróráig ingyen vehette igénybe a fürdőt. A képviselő-testület véghatározatával az utóbb említett, heti egyszeri ingyenes fürdőzés fenntartása mellett

⁵² MNL HBML V.471.a. 62. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1949. február 22-i rendkívüli közgyűlésében. 43-665/1949. kgy.

⁵³ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. március 10-i rendkívüli közgyűlésében. 87-2549/1948. kgy.

⁵⁴ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1947. május 23-i rendkívüli közgyűlésében. 203-5321/1947. kgy.

foglalt állást, mivel – az indoklás szerint – a közgyűlés a szervezett munkásság számára „a kedvezményes jegy megadását a hajdúszoboszlói lakosság érdekeit sértőnek tartotta”. A képviselő-testület tehát nem akart a helybeli lakosok között különbséget tenni azon az alapon, hogy szakszervezeti tag-e valaki vagy sem, mintha minden hajdúszoboszlói ugyanazokkal a jogokkal és kiváltságokkal rendelkezett volna. Ennek ellenére hajlandó volt bizonyos kedvezményt nyújtani a szervezett munkásságnak.

A szakszervezeti tagok heti egyszeri ingyenes fürdésének ügye 1948 elején került ismét a képviselő-testület elé. Az újratárgyalást a Közművek igazgatósága kezdeményezte. Azért ítélték ezt a kedvezményt fenntarthatatlannak, mivel a téli fürdőben a vetkőzőhelyiségek korlátozott számban álltak rendelkezésre.⁵⁵ Javasolták az ingyenes fürdőzést még a tél folyamán megszüntetni, és ehelyett egy kedvezményes fürdőjegy bevezetését, 80 filléres egységáron. Az állandó választmány a javaslat elfogadását ajánlotta. Éles János és Pintér Mihály képviselő-testületi tagok azonban szociális szempontokra hivatkozva elutasították az új jegy bevezetését, mert megítélésük szerint egyes szakszervezeti tagoknak még a kedvezményes belépő megvásárlása is gondot okozhatott. Harangi Józsefné, Fazekas Sándor és Örvendi István pedig a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége és a hadirokkantak számára kérték az ingyenes fürdőzés engedélyezését. Ezt a közgyűlés megadta. Visszhang nélkül maradt azonban Dr. Grósz Gyula hozzászólása, aki erőteljesebb propaganda indítást szorgalmazta, hogy a több vendég révén keletkező többletbevételből vetkőzőhelyiséget tudjanak építeni. A képviselő-testület véghatározatával elutasította a kedvezményes, 80 filléres szakszervezeti jegy bevezetését, és a heti egyszeri ingyenes fürdőhasználat fenntartása mellett foglalt állást. Ezzel a vizsgált időszakban már másodszor szorították háttérbe a fürdőjegyárak kérdésében a bevétel növelését célzó üzleti megfontolásokat a szociális szempontok a városi képviselő-testület ülésén.

Két hónappal később a képviselő-testület elfogadta a Közművek igazgatóságának egyes fürdőjegytypusok megszüntetéséről szóló javaslatát.⁵⁶ Megszűnt ezzel az intézeti beutaltak 10 szelvényes gyógyfürdő- és szabadfürdő fűzetjegye, valamint a helybeliek havi bérlet- és kabinjegye. Ezek helyett hozták létre intézeti beutaltak számára a gyógy- és szabadfürdő napijegyet (1,60 Ft és 1,50 Ft), a szabadfürdő hetijegy napi kétszeri fürdésre jogosított (15 Ft), míg a gyógyfürdő pótjegy 0,60 Ft volt. A szabadfürdő idényjegy (április 15. – október 31. között) helybeli felnőtteknek 80 Ft-ba került, míg helybeli gyerekek, tanulók, tisztviselők és szakszervezeti tagok 60 Ft-ért válthatták ki. A szabadfürdőnél a kabinbérlet 100 Ft, a gyógymedence pótjegy pedig 0,90 Ft volt. A vizsgált időszakban utoljára 1948 novemberében került Hajdúszoboszló város képviselő-testülete elé a fürdőjegyárak kérdése. Ekkor fogadták el az Országos Árhivatal leiratát a gyógyfürdő díjak újabb megállapításáról.⁵⁷

A város vezetése tehát, ahogyan az előbbieken láthattuk, rendkívül óvatos árpolitikát folytatott a fürdőjegyárakat illetően, és a korábban bevezetett kedvezmények megőrzésére törekedett. Különösen igaz ez a helybeliekre vonatkozó kedvezményekre. Ebben egyrészt

⁵⁵ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. január 22-i rendkívüli közgyűlésében. 30/1948.-1410861947.

⁵⁶ MNL HBML V.471.a. 60. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. március 10-i rendkívüli közgyűlésében. 68-2577/1948. kgy.

⁵⁷ MNL HBML V.471.a. 61. k. Jegyzőkönyv. Készült Hajdúszoboszló megyei város képviselő-testületének 1948. november 20-i rendkívüli közgyűlésében. 354-8758/1948. kgy.

szociális szempontok vezették, másrészt érezhető a helyi társadalommal való konfrontálódás elkerülésének szándéka. Igyekeztek elkerülni ugyanis annak ódiumát, hogy egy kedvezmény megvonása miatt a hajdúszoboszlói lakosok a városvezetést hibáztathassák.

István Nagy

The Dissemination of Large-scale Plans: Disputes on Tourism Policy in Hajdúszoboszló between 1947 and 1950

With the end of the Second World War, the city administration of Hajdúszoboszló thought that the time had come to formulate large-scale plans for the development of the spa, which is a tourist attraction of the settlement.

The local tourism policy primarily focused on developing the town into a world bath town, but the city administration had almost no financial resources to realize the idea. They were highly confident that they would receive government support to achieve their goal within the framework of the new political and economic system, but they soon became disappointed.

Based on the minutes of the Board of Representatives, I examine in my study how the town management tried to assert its interests in the late 1940s in the face of dwindling development opportunities and ever-changing political and organizational frameworks, and how MPs responded to the new ideological expectations.

According to the minutes of the Board of Representatives, three issues generated particularly many controversy during the period under review: the exploration and utilization of medicinal clay, the acquisition of a spa or holiday resort title, and the price of spa tickets. Therefore, I shed light on the questions raised in this study by a detailed analysis of these three issues.

Források

1929. évi XVI. tc. 1929. évi XVI. törvénycikk a gyógyfürdőkről, az éghajlati gyógyintézetekről, a gyógyhelyekről, az üdülőhelyekről és az ásvány- és gyógyvízforrásokról. Ezer év törvényei, <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=92900016.TV&se-archUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D40>
- Hajdúszoboszlói Hírek 1948. Gyógyszálló lesz-e a Gambrinus? A népjóléti miniszter kiküldöttei helyszíni szemlét tartottak. Hajdúszoboszlói Hírek, 1948. október 24. 3. (Bocskai István Múzeum Adattára 592-75 – Hajdúszoboszlói Hírek 1946–1949.)
- Magyar Közlöny 1949. Magyar Közlöny (1949), 34. sz., 1949. február 13. 1.
- MNL HBML V.471.a. Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára
Hajdúszoboszló Város Képviselőtestületének iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek.
- Szabad Nép 1946. Szabad Nép, 4. évf. (1946), 284. sz., 1946. december 14. 3.
- Szabad Szó 1947. Szabad Szó, 49. évf. (1947), 3. sz., 1947. január 4. 2.

Szakirodalom

- Markos–Kolacsek 1961. Markos Béla, Kolacsek András: Idegenforgalom. Bp., 1961.
- Nagy 2021. Nagy István: „*A cél az, hogy Hajdúszoboszlót világfürdővé kell fejleszteni...*” Fürdőfejlesztési elképzelések Hajdúszoboszlón 1945–1946-ban. In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XXXVII. Szerk.: Brigovác László, Szendiné Orvos Erzsébet, Szikla Gergő. Debrecen, (2021). 175–192.
- Rákosi–Szabó 1967. A Magyar Kommunista Párt és Szociáldemokrata Párt határozatai 1944–48. Szerk.: Rákosi Sándor, Szabó Bálint. Bp., 1967.
- Rehák 2011. Rehák Géza: Turizmuspolitika Magyarországon különös tekintettel a Kádár-korszak első tíz évére. Doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem BTK. Debrecen, 2011.
- Törzsök 2015. Törzsök András: Keszthely turizmusfejlődésének száz éve balatoni és országos kitekintéssel 1880–1980. Doktori (PhD) értekezés. Pécsi Tudományegyetem Földtudományok Doktori Iskola. Pécs, 2015.